

DIE EFFEK VAN *GESTALTSPEL*TERAPIE OP DIE SELFBEELD VAN DIE
LEERGESTREMDE LEERDER

deur

CHARLENE FREYSEN

voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die vereistes
vir die graad

MAGISTER DIACONIOLOGIAE
(SPELTERAPIE-RIGTING)

aan die

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

STUDIELEIER: DR M VAN HEERDEN

NOVEMBER 2005

Studentenommer: **3512-843-7**

Ek verklaar hiermee dat **Die effek van Gestaltspeltherapie op die selfbeeld van die leergestremde leerder**, my eie werk is en dat ek alle bronne wat ek gebruik of aangehaal het deur middel van volledige verwysings aangedui het.

HANDTEKENING
(MEJ. C. FREYSEN)

DATUM

DANKBETUIGING

Hiermee wil ek graag soos volg dank betuig:

Aan my ouers vir al hulle ondersteuning en bystand met
my studies, veral hierdie laaste jaar.

Hanno, dankie vir jou positiewe gesindheid
en ondersteuning.

Aan Britney wat elke oomblik van hierdie werkstuk
onder die lessenaar spandeer het.

Laastens aan PNS wat my met ope arms ontvang het.

OPSOMMING

Die jong leerder is in die ontwikkelingsfase waar hy take suksesvol wil bemeester. Wanneer die leerder probleme op skool ervaar, beïnvloed dit sy motivering en sy siening van homself as mens. Leergestremde leerders word blootgestel aan akademiese mislukkings en vorm dan 'n negatiewe beeld oor hulle vermoë en funksionering.

Ondersoek is ingestel na die effek van *Gestalt*speltherapie op die selfbeeld van leergestremde leerders. Die studie is uitgevoer deur 'n basislyn wat bestaan uit 'n verwerkte Rosenberg-Selfbeeldvraelys wat voor en na die terapeutiese program deur die opvoeders én die leerders beantwoord is. Die leerders het vraelys a.g.v. hulle leergestremdheid d.m.v. 'n hulpmiddel nl. "Talking-Mats" ingevul.

Alhoewel leergestremdheid 'n groot invloed op die leerder se self-evaluasies gehad het, blyk dit uit die navorsing dat hulle huislike omstandighede 'n verdere groot invloed op hulle selfbeeld gehad het. Dit blyk dat *Gestalt*speltherapie wel 'n positiewe effek op die selfbeeld van die leergestremde leerders gehad het.

SUMMARY

The young learner is in the developmental phase where he wants to master tasks successfully. When the learner experiences problems at school it influences his motivation and how he views himself. Learning disabled learners are exposed to academic failures and form negative views about their abilities and functioning.

The effect of *Gestalt* play therapy on the self-esteem of the learning disabled learner was explored. The study was done through a baseline consisting of an adjusted Rosenberg's Self-esteem Questionnaire that was completed by educators and learners before and after the therapeutic program. Because of the learners' learning disability, they used an aid namely "Talking-Mats".

Although learning disabilities influenced the learners' self-evaluations substantively, the learners' circumstances at home further substantively influenced their self-esteem. It seems that *Gestalt* play therapy did have a positive effect on the self-esteem of learning disabled learners.

SLEUTELTERME

Gestaltbenadering	Gestalt approach
Speltherapie	Play Therapy
Selfbeeld	Self-esteem
Selfkonsep	Self concept
Leergestremdheid	Learning disability
Leerder	Learner
Effek	Effect
Opvoeder	Educator
Terapeutiese program	Therapeutic program
Basislyn	Baseline

INHOUDSOPGAWE

Bl.

HOOFSTUK 1: INLEIDING EN STUDIEMOTIVERING

1.1	INLEIDING	1
1.2	MOTIVERING VIR DIE KEUSE VAN DIE ONDERWERP	2
1.3	PROBLEEMFORMULERING	4
1.4	DOELSTELLING EN DOELWITTE	5
	1.4.1 Doelstelling van die navorsing	5
	1.4.2 Doelwitte	5
1.5	NAVORSINGSVRAAG	6
1.6	NAVORSINGSTIPE	6
1.7	NAVORSINGSBENADERING	7
1.8	NAVORSINGSONTWERP	7
	1.8.1 Vraelyste	9
	1.8.2 Opname van data tydens terapie	10
1.9	UITVOERBAARHEID VAN DIE STUDIE	11
	1.9.1 Toegang tot respondente	11
	1.9.2 Literatuurstudie	11
	1.9.3 Struikelblokke in die studie	11
1.10	PARADIGMATIESE PERSPEKTIEF VAN DIE NAVORSER	12
1.11	ETIESE ASPEKTE	12
	1.11.1 Ingeligte toestemming	13
	1.11.2 Vrywillige deelname	13
	1.11.3 Geen nadeel vir deelnemers	14
	1.11.4 Anonimiteit en vertroulikheid	14
	1.11.5 Verslagdoening	14
1.12	DEFINISIES VAN DIE HOOFKONSEPTE	14
	1.12.1 <i>Gestalt</i> benadering	14
	1.12.2 Speltherapie	15

1.12.3 Selfbeeld	16
1.12.4 Leergestremdheid	16
1.13 NAVORSINGSVERSLAG	17
1.14 SAMEVATTING	18

HOOFSTUK 2: DIE SELFBEELD VAN DIE LEERGESTREMDE LEERDER

2.1 INLEIDING	19
2.2 ONTWIKKELING VAN DIE LEERDER	20
2.2.1 Vorme van leer	20
2.2.2 Terreine van ontwikkeling	21
2.3 VORMING VAN DIE SELFBEELD	23
2.3.1 Die verband tussen selfbeeld en selfkonsep	23
2.3.2 Die selfkonsep	24
2.3.3 Die selfbeeld	25
2.4 FAKTORE WAT BYDRA TOT DIE ONTWIKKELING VAN DIE SELFBEELD	28
2.4.1 Die primêre versorger	28
2.4.2 Die leerder se behoeftes	29
2.4.3 Die skool en die opvoeder	31
2.5 'N ONTOEREIKENDE OF NEGATIEWE SELFBEELD	32
2.5.1 Selfbeeld en leergestremdheid	34
2.5.2 'n Positiewe verandering van 'n negatiewe selfbeeld	38
2.6 SAMEVATTING	39

HOOFSTUK 3: GESTALTBENADERING EN GESTALTSPELTERAPIE

3.1 INLEIDING	40
3.2 GESTALTBENADERING	41

3.2.1	Beginnissels onderliggend aan die <i>Gestalt</i> benadering	42	
3.2.1.1	Selfbewustheid	42	
3.2.1.2	Self-regulering	43	
3.2.1.3	Die hier en nou	44	
3.2.1.4	Figuur-Grond	44	
3.2.1.5	Onvoltooidheid	45	
3.2.2	<i>Gestalt</i> tegnieke	46	
3.2.2.1	“Ek” taal	46	
3.2.2.2	Vervang “kan nie” met “wil nie”	46	
3.2.2.3	Nie skinder nie	47	
3.2.2.4	Verandering van vrae na standpunte	47	
3.3	GESTALT SPELTERAPIE	47	
3.3.1	Die proses van terapie	49	
3.3.1.1	Die terapeutiese verhouding	50	
3.3.1.2	Kontak	50	
	3.3.1.2.a	Projeksie	51
	3.3.1.2.b	Introjeksie	51
	3.3.1.2.c	Samevloeiing	52
	3.3.1.2.d	Retrofleksie	52
	3.3.1.2.e	Defleksie	53
3.3.1.3	Bemagtiging	54	
3.3.1.4	Selfvertroeteling	54	
3.3.2	Spel terapie-mediums	54	
3.3.2.1	Kreatiewe of skeppende spel	55	
3.3.2.2	Gedramatiseerde spel	55	
3.3.2.3	Biblio-spel	56	
3.3.3	Spel terapie-tegnieke	56	
3.3.3.1	Leë stoel tegniek	57	
3.3.3.2	Roosboom tegniek	57	
3.3.3.3	Monstertegniek	57	
3.3.3.4	Droomwerk	58	

3.4	GESTALTSPELTERAPIE EN DIE LEERGESTREMDE LEERDER	58
3.5	SAMEVATTING	59

HOOFSTUK 4: BESKRYWING VAN EMPIRIESE NAVORSING

4.1	INLEIDING	61
4.2	DIE BASISLYN	62
	4.2.1 Rosenberg se selfbeeldvraelys	63
	4.2.2 Grafiese voorstelling van Rosenberg se selfbeeldvraelys	65
4.3	BEPLANNING VAN TERAPIE	67
	4.3.1 Mediums en tegnieke in terapie gebruik	68
	4.3.1.1 Grafiese gesinsvoorstelling	69
	4.3.1.2 Fantasie van 'n veilige plek	70
	4.3.1.3 Kleur jou lewe in	70
	4.3.1.4 Roosboomtegniek	71
	4.3.1.5 Persoonstekening	72
4.4	DIE TERAPEUTIESE PROGRAM	72
	4.4.1 Sessie 1	73
	4.4.2 Sessie 2	74
	4.4.3 Sessie 3	76
	4.4.4 Sessie 4	79
	4.4.5 Sessie 5	83
	4.4.6 Sessie 6	86
4.5	AFLEIDINGS VANUIT DIE TERAPIE	90
4.6	BEVINDINGS	92
4.7	SAMEVATTING	98

HOOFSTUK 5: GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

5.1	INLEIDING	100
5.2	HOOFSUK 1	100
	5.2.1 Samevatting	100
	5.2.2 Gevolgtrekking	102
5.3	HOOFSUK 2	103
	5.3.1 Samevatting	103
	5.3.2 Gevolgtrekkings	103
5.4	HOOFSUK 3	105
	5.4.1 Samevatting	105
	5.4.2 Gevolgtrekkings	105
5.5	HOOFSUK 4	107
	5.5.1 Samevatting	107
	5.5.2 Gevolgtrekkings	108
5.6	AANBEVELINGS	109
	5.6.1 Ouerbegeleiding	109
	5.6.2 Rol van die skool	110
	5.6.3 Uitvoering van die navorsing	110
5.7	NAVORSINGSPROBLEEM, NAVORSINGSVRAAG EN NAVORSINGSDOELWITTE	111
	5.7.1 Die navorsingsprobleem	111
	5.7.2 Die navorsingsvraag	111
	5.7.3 Doel en doelwitte	112
5.8	FORMULERING VAN HIPOTEESES	113
5.9	SLOTOPMERKING	114
6.	BRONNELYS	115
7.	BYLAE A: Toestemmingsbrief van ouers/voogde	122

BYLAE B:	Toestemming van die Departement van Onderwys	123
BYLAE C:	Rosenberg se selfbeeldskaal vir leerders	125
BYLAE D:	Rosenberg se selfbeeldskaal vir opvoeders	126
BYLAE E:	Opleidingsertifikaat vir Talking-Mats®	127
BYLAE F:	Simbole vir die grafiese voorstelling van Rosenberg se selfbeeldvraelys	128
BYLAE G:	Storietegniek: Die meisie wat baie van applous gehou het.	131

LYS VAN TABELLE

Bl.

Tabel 1:	Vereenvoudigde Afrikaanse weergawe van die Rosenberg selfbeeldskaal	64
Tabel 2:	Deelnemende leerders	72

LYS VAN FIGURE

Bl.

Figuur 1:	Die beïnvloeding van die leerder en sy selfbeeld deur die onderskeie terreine van ontwikkeling	22

Figuur 2:	Negatiewe evaluasies in verskeie areas kan bydra tot 'n negatiewe selfbeeld	27
Figuur 3:	Maslow se hiërargie van behoeftes	29
Figuur 4:	Teoretiese perspektiewe-tydlyn van leergestremdheid	34
Figuur 5:	Illustrasie van projeksie	51
Figuur 6:	Illustrasie van introjeksie	52
Figuur 7:	Illustrasie van samevloeiing	52
Figuur 8:	Illustrasie van retrofleksie	53
Figuur 9:	Illustrasie van defleksie.	53
Figuur 10:	Grafiese voorstelling van die leerders se selfbeeldskaal - totaal	65
Figuur 11:	Visuele Likertskaal	66
Figuur 12:	'n Voorstelling van <i>Talking-Mats</i> ® as grafiese hulpmiddel.	67
Figuur 13:	'n Leerder se grafiese gesinsvoorstelling	69
Figuur 14:	'n Leerder se veilige plek is by haar hondjie se graf	70

Figuur 15:	'n Leerder wys hier dat sy die meeste van die tyd ongelukkig is	71
Figuur 16:	'n Leerder se voorstelling van haarself as 'n roosboom	71
Figuur 17:	Bordspeletjie om mekaar te leer ken	73

GRAFIEKE

Grafiek 1:	Eerste en tweede basislyne soos deur die leerders weergegee	93
Grafiek 2:	Eerste en tweede basislyne soos deur die opvoeders weergegee	96

LYS VAN AFKORTINGS

m.a.w.	met ander woorde
nl.	naamlik
d.w.s.	dit wil sê
ens.	ensovoorts
t.o.v.	ten opsigte van
bv.	byvoorbeeld
o.a.	onder andere